

זהבית שרונית תת-מין שרוני, גיאופיט בעל פרח צהוב (פברואר 2022)

כתבה ערגה אלוני

פתיח: **זהבית שרונית תת-מין שרוני** *Gagea dayana*, הוא גיאופיט אנדמי מהשושניים, בעל בצל עשוי גלד אחד. שורשים עבים משורשיו האחרים מפותלים סביב הגלד. הפרח דו מיני, העטיף פשוט בן 6 עלי כותרת, 6 אבקנים שחלה עילית נושאת עמוד בולט. האבקה ע"י חרקים. הצמח גדל במישור החוף ומצוי באיום הכחדה.

תגיות: אנדמי, גיאופיט, גלד, תפרחת דמוית סוכך,

זהבית שרונית תת-מין שרוני *Gagea dayana* המשתייך למשפחת השושניים הוא גיאופיט צנוע בגובה 4-12 ס"מ, בעל בצל בקרקע המתעורר לפעילות בתחילת החורף. הבצל חד-שנתי, כדורי, בקוטר 0.5 ס"מ טמון קרוב לפני האדמה המכיל גלד אחד המתחלף כל שנה. הגלד הפעיל (שהוא עלה תת קרקעי מעובה) עטוף קליפה חומה שהיא שריד של גלד ישן שהתרוקן מתוכו, לאחר שמלאי המזון שהכיל הועבר לניצן לצורך צמיחה. בבסיס הבצל מצויים שורשים ארוכים הפונים מטה. בנוסף להם, בצד הבצל מתפתחים שורשים עבים מפותלים העוטפים את הבצל (דפני א. 1983).

זהבית שרונית תת-מין שרוני מימין: גיאופיט בעל בצל נושא עלים צרים ופרחים. משמאל: פרח בעל כותרת בולטת אבקנים ועלי במרכז. צילם ליאור אלמגור

מהבצל מתפתח אחד או שני עלים דקים מרזביים, רוחב העלה בבסיסו 1-2 מ"מ (פינברון-דוּתן, דנין 1991). מספר מועט של עלים דקים מתפתחים על הגבעול שהוא קרח או מעט שעיר. הפרחים דו-מיניים ספורים (1-5) התפרחת דמוית סוכך דליל (שמידע, פולק, פרגמן-ספיר 2011). לפרח עטיף פשוט בן 6 עלי עטיף מוארכים צהובים, חלקם התחתון ירקרק עם שוליים צהובים, אורך עלה 10-15 מ"מ רוחבו 2 מ"מ, בבסיס כל עלה מצוי צופן. הפרחים נפתחים לקראת שעת הצהרים (רון מ ושותפיה 2014). אבקנים 6 מעורים בבסיס הכותרת קצרים מעלי העטיף, מסודרים סביב העלי ובקרבה אליו. השחלה עילית בת 3 מקצועות. עמוד העלי בודד, אורך פי 1.5-2 מאורך השחלה. האבקת הפרחים נעשית ע"י חרקים בעיקר ע"י דבורי דבש וזבובי רחף. הפרי הלקט כדורי מרובה זרעים משולשים רקועים, אורכו 5-7 מ"מ רוחבו 4-5 מ"מ. הצמח פורח בינואר-פברואר.

בבונג זהוב, מימין: עמוד הפרח שעיר, עלי הכותרת מוארכים צדם התחתון בעל פס ירקרק. צילמה שרה גולד "צמח השדה" משמאל: במרכז הפרח אבקנים זקופים ובאמצע עלי. צילם ליאור אלמגור

בסוג זהבית כ-90 מינים הנפוצים באזור הממוזג של אירו-אסיה (דפני א. 1983: שמידע, פולק, פרגמן-ספיר 2011). בארץ גדלים 10 מינים: שלושה מהם גדלים בחרמון, אחד מהם הסוג **לוידיה** שאוחד עם הסוג זהבית. **זהבית אדמדמת** (לוידיה) שונה משאר מיני הזהבית בצבעה הוורוד.

זהבית שרונית, תת-מין שרוני הוא מין אנדמי למישור החוף ולדרום לבנון בו הצמח נכחד. בית הגידול של הצמח במישור החוף על קרקע חולית וחמרה חולית במקומות עם קרינה מלאה בחברת **מתנן שעיר ושמשון סגלגל**.

קיימת אי הסכמה בין החוקרים האם **זהבית שרונית** תת-מין שרוני, וה**זהבית** הגדלה בנגב תת מין הנגב הם תת-מין או זנים. פיינברון ודנין (1991) סברו שהם זנים וכך הם מופיעים במגדיר: זן שרונית *var dayana*, וזן-הנגב *var conjungens*. אחרים (דפני 1983 1970, ואחרים) סוברים שהם תתי מין. דפני, מציין שישנם ביניהם הבדלים מבניים: ברוב עלה הבסיס, עלה כותרת קצר במעט, והלקט אליפטי ארוך מההלקט של תת מין שרוני שגדל בחולות צפון הנגב מערב הנגב, והר הנגב. לאחרונה פורסם (פרגמן-ספיר, בן-נתן, 2022) שתת-המין **זהבית הנגב** קיבל מעמד של מין ושמו המוצע **זהבית החולות** (*Gagea circumpiexa*)

דפני א. 1970. מחקר ביוסיסטמטי בסוג זהבית בישראל ובאזורים סמוכים. עבודת גמר, המחלקה לבוטניקה, האוניברסיטה העברית בירושלים

דפני א. (אלון עורך) 1983. החי והצומח של א"י אנציקלופדיה שימושית מאוירת. משרד הביטחון, החברה להגנת הטבע (כרך 11)

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה ירושלים.

פרגמן-ספיר א. בן-נתן ד. 2022. זהבית החולות *Gagea circumplexa* צמחיית ישראל ברשת <https://flora.org.il>

שמידע א. פולק ג. פרגמן-ספיר א. 2011. הספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל. רשות הטבע והגנים, המשרד להגנת הסביבה.

רון מ. לבל מ. לוריא ר. שיצר ד. להב ח. שמש ב. מנדלסון ע. פרלברג א. רמון א 2014. סקר 'מינים אדומים' אנדמיים "מכון דשא"

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2022 זהבית שרונית, תת-מין שרוני, גיאופיט בעל פרח צהוב (פברואר 2022) פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.

[זהבית שרונית תת-מין שרוני, גיאופיט בעל פרח צהוב \(פברואר 2022\)](#)
